

DATE PRELIMINARE CU PRIVIRE LA DESCOPERIRILE
DE BRONZURI DE LA BICAZ (JUD. MARAMUREȘ)

DE

CAROL KACSÓ

În toamna anului 1977 și în primăvara anului 1978, patrimoniul muzeului din Baia Mare s-a îmbogățit cu două depozite de bronzuri, ambele descoperite în același punct de hotar, numit *Valea Unghiului*, din raza localității Biczaz (jud. Maramureș). Acest punct se găsește la aproximativ 3 km sud-est de centrul comunei, în stînga șoselei Cehu Silvaniei — Supuru de Jos, fiind versantul sudic, cu o înclinație relativ lină, al unui deal nu prea înalt.

Avînd în vedere importanța descoperirilor, care ar impune punerea lor cît mai grabnică în circuitul științific, dar și faptul că valorificarea lor necesită încă studii și analize de mai lungă durată, în articolul de față ne rezumăm la prezentarea unor date preliminare, urmînd să revenim asupra acestora cu prilejul publicării integrale a depozitelor.

★

Primele date cu privire la descoperirea unor obiecte de bronz la Biczaz ne-au fost furnizate de Olivia și Liviu Buga din Baia Mare, care, prezentîndu-ne cîteva piese, ne-au informat că unele dintre ele au fost găsite mai demult de un localnic din Biczaz, Ioan Floruț, iar altele chiar de ei, la suprafață, în locul indicat de primul descoperitor, care mai păstra încă un număr mare de obiecte.

În zilele de 7 și 8 noiembrie 1977 am identificat pe teren locul exact de descoperire a depozitului și am executat un sondaj de verificare.¹ În caseta săpată pe o suprafață de 12/12 m au mai apărut, între adîncimile de 0,05 și 0,25 m, numeroase obiecte de bronz. Cu acest prilej a fost recuperată și întreaga cantitate de piese ce se mai afla în posesia lui Ioan Floruț. Din relatările acestuia am aflat că bronzurile ce le avea au fost adunate de la suprafața solului, timp de mai mulți ani.

Deși n-a fost stabilită poziția inițială a depozitului, este aproape cert că piesele ce îl compun au fost depuse într-o groapă nu prea adîncă, săpată într-un sol ce a suferit ulterior, sub influența vegetației lemnoase a pădurii de quercinee, un proces înaintat de podzolire, iar după tăierea

¹ Sondajul a fost efectuat cu sprijinul muncitorilor forestieri de la Ocolul Silvic Ulmeni (inginer șef L. Buga), cărora le mulțumim și pe această cale. La lucrări au mai participat V. Achim, directorul Muzeului județean — Maramureș, din Baia Mare, profesorii de istorie O. Buga și Tr. Rusu, precum și reprezentanți ai Consiliului popular al comunei Biczaz.

pădurii și un proces lent de eroziune de suprafață, care a dus la decoperțarea sa. În cele din urmă, lucrările mecanizate de pregătire a solului au distrus în întregime groapa de depunere și au răspândit pe o suprafață relativ mare obiectele. Este sigur că bronzurile nu au fost depuse în vase de lut, în locul descoperirii negăsindu-se nici un rest ceramic.

Conținutul depozitului este următorul : 1. Topor de tip Drajna (greut. 0,455 kg) ; 2 — 5. Topoare cu disc și spin, întregi (greut. totală 1,475 kg) ; 6 — 12. Fragmente de topoare cu disc și spin (greut. totală 0,940 kg) ; 13 — 14. Vîrfuri de lance (greut. totală 0,255 kg) ; 15 — 16. Fragmente de lame de spadă (greut. totală 0,155 kg) ; 17 — 18. Fragmente de pumnale (greut. totală 0,065 kg) ; 19 — 26. Celturi cu plisc fragmentare (greut. totală 0,395 kg) ; 27 — 34. Celturi cu plisc fragmentare (greut. totală 0,395 kg) ; 35. Fragment de celt de tip transilvănean (greut. 0,150 kg) ; 36. Celt-ciocan (greut. 0,180 kg) ; 37. Daltă cu toc (greut. 0,030 kg) ; 38 — 40. Fragmente de dălți cu toc (greut. totală 0,050 kg) ; 41. Fragment de lamă de fierăstrău (greut. 0,005 kg) ; 42. Seceră cu buton (greut. 0,095 kg) ; 43 — 53. Fragmente de seceri cu buton (greut. totală 0,380 kg) ; 54 — 62. Fragmente de seceri cu cirlig (greut. totală 0,455 kg) ; 63 — 65. Fragmente de seceri cu limbă la miner (greut. totală 0,075 kg) ; 66. Fragment de lamă de briu ornamentat (greut. 0,030 kg) ; 67. Fragment de verigă de picior (greut. 0,035 kg) ; 68. Fragment de pandantiv tubular (greut. 0,005 kg) ; 69. Fragment de bară cu secțiunea pătrată (greut. 0,025 kg) ; 70 — 81. Obiecte nedeterminabile (greut. totală 0,280 kg) ; 82 — 485. Turte (greut. totală 219,345 kg).

Depozitul cîntărește în total 226,155 kg², greutatea pieselor finite, întregi sau fragmentare, reprezentînd 3,01%.

La începutul lunii mai a anului 1978 am fost anunțați despre o nouă descoperire de bronzuri, făcută într-un punct foarte apropiat de locul de găsire a depozitului mai sus prezentat.

Primele piese din acest nou depozit au fost găsite tot la suprafață de către elevii Școlii generale din Oarța de Sus, care, sub conducerea profesorului lor de istorie, Tr. Rusu, au inițiat o amplă acțiune de depistare de obiective arheologice în zonă. După adunarea obiectelor ce se aflau la suprafață, întrucît exista pericolul înstrăinării unor piese, descoperitorii, sub îndrumarea profesorului lor, participant deja la cîteva cercetări arheologice, au executat o săpătură de salvare, scoțînd la iveală și restul bronzurilor.

Spre deosebire de primul depozit, piesele celui de-al doilea au fost mult mai puțin răvășite de lucrările agricole, astfel că acestea au fost găsite relativ grupat, se pare că într-o groapă puțin adîncită în pămîntul viu, cu diametrul de cca 1,20 m. După relatările descoperitorilor, turtele căptușeau marginea gropii, iar piesele finite erau depuse în mijlocul ei.

În momentul sosirii noastre la fața locului, groapa de depunere, ce se afla la aproximativ 40 m nord-est de locul de descoperire a primului depozit, era deja complet distrusă. Am executat totuși un sondaj de verificare, în urma căruia am mai recuperat cîteva bronzuri. Totodată,

² Această cifră reprezintă greutatea totală a depozitului înainte de curățirea tuturor pieselor.

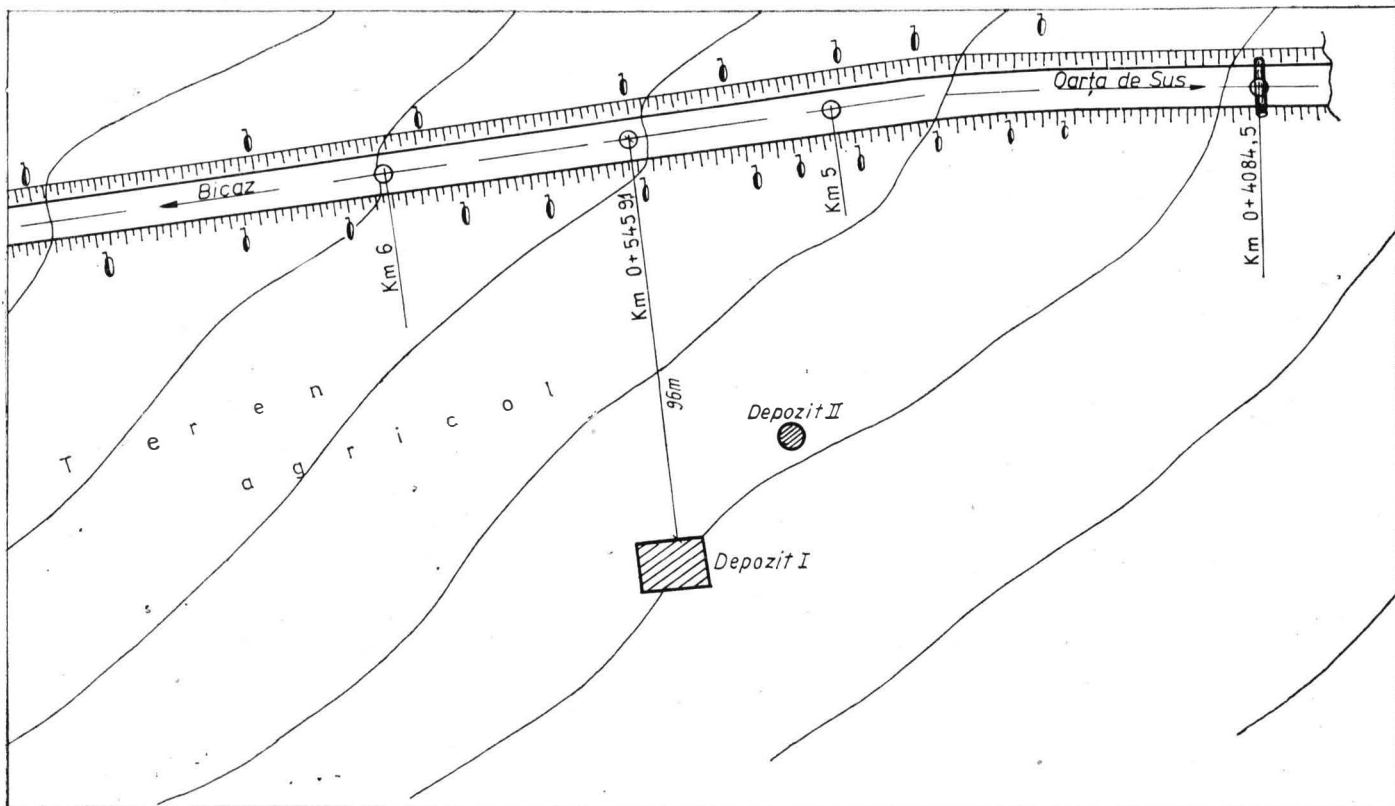

Fig. 1. Punctele de descoperire ale depozitelor de bronzuri de la Bicz.

s-a făcut și o depistare cu detectorul, găsimdu-se încă un număr mic de obiecte.

Conținutul celui de-al doilea depozit de la Bicaz este următorul :
 1. Partea superioară a unui topor de tip Drajna (greut. 0,060 kg) ; 2 — 4. Topoare cu disc și spin întregi (greut. totală 1,475 kg) ; 5 — 13. Fragmente de topoare cu disc și spin (greut. totală 0,745 kg) ; 14. Virf de lance (greut. 0,200 kg) ; 15 — 20. Fragmente de virfuri de lance (greut. totală 0,345 kg) ; 21. Miner de spadă (greut. 0,065 kg) ; 22 — 29. Fragmente de pumnale (greut. totală 0,245 kg) ; 30 — 37. Celturi cu plisc dezvoltat întregi (greut. totală 1,200 kg) ; 38 — 43. Fragmente de celturi cu plisc dezvoltat (greut. totală 0,245 kg) ; 44 — 54. Celturi cu plisc scurt întregi (greut. totală 1,550 kg) ; 55 — 71. Celturi miniaturale întregi (greut. totală 1,570 kg) ; 72. Celt de tip transilvănean (greut. 0,145 kg) ; 73 — 74. Fragmente de celturi de tip transilvănean (greut. totală 0,165 kg) ; 75. Celt masiv decorat (greut. 0,205 kg) ; 76 — 83. Fragmente de celturi masive (greut. totală 1,460 kg) ; 84 — 101. Fragmente și tăișuri de celturi (greut. totală 1,005 kg) ; 102. Fragment de topor cu muchia prelungită în dreptul cefei (greut. 0,480 kg) ; 103. Fragment de topor de tip caucazian (greut. 0,345 kg) ; 104 — 107. Fragmente de topoare cu aripioare mediane (greut. totală 0,540 kg) ; 108 — 113. Fragmente de lame de fierăstrău (greut. totală 0,030 kg) ; 114 — 118. Seceri cu buton întregi (greut. totală 0,295 kg) ; 119 — 162. Fragmente de seceri cu buton (greut. totală 1,255 kg) ; 163 — 173. Fragmente de seceră cu cirlig (greut. totală 0,520 kg) ; 174. Seceră cu limbă la miner, din două bucăți (greut. 0,105 kg) ; 175 — 204. Fragmente de seceri cu limbă la miner (greut. totală 1,535 kg) ; 205. Piron cu disc mare (greut. 0,065 kg) ; 206. Fragment de piron cu disc mare (greut. 0,035 kg) ; 207. Bară cu secțiunea circulară (greut. 0,010 kg) ; 208 — 210. Fragmente de bară cu secțiunea patrulateră (greut. totală 0,70 kg) ; 211 — 212. Briu lat împăturit în care este prinsă o seceră cu buton³ (greut. totală 0,250 kg) ; 213 — 214. Briu lat împăturit pe care este lipită o turtă⁴ (greut. totală 0,637 kg) ; 215. Fragment de briu mijlociu (greut. 0,020 kg) ; 216 — 217. Fragment de briu îngust împăturit în care este prinsă o seceră fragmentară cu limbă la miner⁵ (greut. totală 0,055 kg) ; 218 — 219. Cirlige de briu (greut. totală 0,006 kg) ; 220 — 223. Fragmente mici de plăci provenite probabil de la briile (greut. totală 0,025 kg) ; 224. Sirmă de bronz folosită pentru repararea unui briu (greut. 0,002 kg) ; 225. Fragmente de plăci provenite probabil de la un vas de bronz (greut. totală 0,035 kg) ; 226. Brățară cu secțiunea rombică (greut. 0,080 kg) ; 227. Brățară masivă ornamentată (greut. 0,080 kg) ; 228 — 230. Fragmente de brățări ornamentate cu creștături (greut. totală 0,100 kg) ; 231 — 232. Fragmente de brățări din placă canelată (greut. totală 0,005 kg) ; 233. Fragment de brățară (?) din placă cu secțiunea semilunară (greut. 0,010 kg) ; 234. Fragment de brățară sau verigă neornamentată (greut. 0,040 kg) ; 235. Fragment de ac cu cap și gît fațetat octogonal (greut. 0,045 kg) ; 236. Fragment de ac cu disc și gîtul ornamentat (greut. 0,010 kg) ; 237.

³ Întrucit pînă în momentul redactării articolului cele două piese n-au fost încă separate, le menționăm aici împreună.

⁴ Idem.

⁵ Idem.

Fragment de fibulă (greut. 0,005 kg); 238 — 239. Pandantive (greut. totală 0,017 kg); 240. Faleră îndoită (greut. 0,006 kg); 241. Fragment de placă masivă de formă dreptunghiulară de destinație neprecizată (greut. 0,155 kg); 242 — 244. Fragmente nedeterminabile (greut. totală 0,018 kg); 245 — 248. Cioturi de turnare (greut. totală 0,075 kg); 249 — 253. Bucăți de bronz (greut. totală 0,310 kg); 254. Bucată de rest de turnare (greut. 0,070 kg); 255. Turtă ce cuprinde diferite piese destinate retopirii, din care se pot distinge clar două fragmente de celturi, o seceră și o brățară fragmentare (greut. 1,650 kg); 256 — 618. Turte (greut. totală — 122,650 kg).

Cel de-al doilea depozit de la Bicaz cîntărește în total 142,481 kg⁶, greutatea pieselor finite, întregi sau fragmentare, precum și a resturilor de turnare reprezentînd 12,57 %.

Ținînd seama de condițiile de descoperire ale celor două depozite de la Bicaz, este cert faptul că ele n-au putut fi recuperate în întregime. Foarte probabil, o parte din obiecte s-au pierdut, iar o altă parte s-au răspîndit, datorită lucrărilor agricole, în așa măsură pe teren, încît n-au putut fi încă găsite⁷. Cu toate acestea, cele două depozite reprezintă pînă în prezent, atît ca număr de piese, cît și ca greutate, cele mai mari descoperiri de acest fel din părțile nord-nord-vestice ale României și singurele despre care avem ample informații.

Ambele depozite se încadrează din punct de vedere cronologic în perioada Hallstatt A. Această încadrare este susținută de cîteva piese cert databile, ele caracterizînd în mod exclusiv doar această perioadă. Se pare însă că între momentele de depunere ale celor două depozite există un mic decalaj de timp, depozitul Bicaz I fiind ceva mai vechi decît depozitul Bicaz II, el conținînd într-o porțiune mai mare bronzuri de origine locală, cu o răspîndire în spațiu mai limitată, avînd analogii pînă la identitate cu piese din depozitele perioadei precedente. Și depozitul Bicaz II conține astfel de piese, numărul lor este însă proporțional cu dimensiunile depozitului mult mai mic, aici fiind prezente și o serie de obiecte de origine străină, ce apar foarte probabil în nordul Transilvaniei la o dată ceva mai tîrzie în cadrul perioadei Hallstatt A.

Deși cercetarea arheologică sistematică a zonei Subcodru — de care aparține și localitatea Bicaz — este încă la începuturi, se poate afirma cu certitudine că evoluția comunităților umane din ultimele secole ale mileniului al II-lea î.e.n. a cunoscut etape similare cu cea a bazinului Lăpuș, aspectul cultural în care se încadrează această evoluție purtînd denumirea de grupul Lăpuș.

Acest grup ia naștere pe un puternic fond local de factură Suciului de Sus, ce a recepționat și o serie de influențe externe, dintre care cele mai

⁶ Ca și în cazul primului depozit, cifra menționată reprezintă greutatea totală a depozitului înainte de curățirea tuturor pieselor.

⁷ În toamna anului 1978, prof. Tr. Rusu a donat muzeului din Baia Mare un celt de aspect miniatural, descoperit de unul din elevii Școlii generale din Oarța de Sus, tot în punctul Valea Unghiului, la o distanță apreciabilă de locul de descoperire a celor două depozite. Foarte probabil, avînd în vedere piesele analoge din depozitul II, celtul aparține acestui depozit.

vădite vin din zona Tisei superioare. Grupul are o putere economică deosebită, fiind stăpîn pe resurse de materii prime, în special cupru și aur, de mare valoare. El evoluează paralel din punct de vedere cronologic, cel puțin pentru un timp, cu grupul Gáva-Holíhrady, cu care prezintă multe trăsături comune, dar și nete deosebiri.

Săpăturile efectuate într-unul din tumulii marii necropole de la Bicaz⁸, în apropierea căreia se plasează dealtfel locul de descoperire a depozitelor, au permis descoperirea unor vase de factură identică cu cele din necropola tumulară de la Lăpuș. Astfel, au apărut împreună, într-o poziție stratigrafică ce nu poate fi pusă sub semnul întrebării, ceramică canelată, de culoare neagră în exterior, roșie în interior, cu ceramică avînd aceeași ardere specifică, ornamentată cu motive geometrice, realizate prin excizie și incizie. O astfel de asociere este frecventă și în necropola tumulară de la Lăpuș, unde apare în subfaza II A și în subfaza II B⁹. Din punct de vedere cronologic, aceste subfaze se datează, pe baza inventarului metalic, la sfîrșitul secolului al XIII-lea și în secolul al XII-lea î.e.n. În tumulul de la Bicaz au fost găsite și cîteva psalii din corn de cerb, decorate cu cele mai tipice motive Suciului. Prezența acestora este o dovadă în plus a participării culturii Suciului de Sus la geneza aspectului cultural al zonei în perioadele Bronz D—Hallstatt A.

Concordanța cronologică dintre depozite și necropola de la Bicaz demonstrează că bronzerile au fost depuse sau ascunse de comunitățile ce au ridicat tumulii.

Depozitele asemănătoare prin compoziție și datare cu depozitele de la Bicaz sînt numite și depozite-turnătorii¹⁰. Astfel de depozite au apărut în Transilvania la Aiud, Band, Dipșa, Gușterița (II), Șpálnaca (II), Uioara. Potrivit datelor statistice întocmite de M. Rusu¹¹, aceste depozite conțin aproape 15 000 de piese, în greutate de peste 4 500 kg. La ele se adaugă și un număr considerabil de depozite mai mici, fapt ce arată în mod evident că metalurgia bronzului din Transilvania și-a atins apogeul în perioada Hallstatt A₁.

Depozitele de la Bicaz sînt primele dovezi sigure despre existența și în nordul Transilvaniei a unor mari ateliere metalurgice. Ele nu sînt însă singurele depozite mari ce au fost descoperite în această zonă. Despre celelalte depozite de acest tip găsite aici avem doar informații lacunare. Astfel, la Cîmpulung la Tisa a fost descoperit în anul 1870, cu ocazia lucrărilor de construcție a căii ferate, un depozit al cărui conținut, după afirmația lui Ioan Mihályi¹², a umplut o întreagă căruță. Din acest depozit a ajuns în colecția Gimnaziului reformat din Sighetu Marmăției o singură piesă — un vîrf de lance, restul obiectelor au dispărut fără urmă imediat

⁸ C. Kacsó, *Cercetările arheologice de la Oarța de Sus și Bicaz, jud. Maramureș*, Raport la cea de-a XIII-a Sesiune anuală de rapoarte arheologice, Oradea, 9 — 11 martie 1979.

⁹ C. Kacsó, *Dacia*, N.S., 19, 1975, p. 61 — 62, fig. 6; 13/3. Periodizarea internă a necropolei de la Lăpuș este în prezent mai nuanțată decît a apărut în articolul citat, prin împărțirea fazei II în două subfaze, astfel reflectîndu-se mai exact evoluția petrecută.

¹⁰ M. Rusu, *Metalurgia bronzului din Transilvania la începutul Hallstattului* (rezumatul tezei de doctorat), Cluj, 1972; idem, în *Festschrift W.A.v. Brunn* (sub tipar); M. Petrescu-Dîmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977, p. 23.

¹¹ M. Rusu, în *Festschrift W. A. v. Brunn* (sub tipar).

¹² I. Mihályi, *Pămîntul Maramureșului în preistorie* (manuscris — traducere din limba maghiară).

după descoperire. Depozitului Domănești I, descoperit în anul 1880, i-au aparținut 357 de bronzuri, din care sînt cunoscute în prezent aproximativ 182¹³. Depozitul Șieu I, găsit în anul 1913, cîntărea cca 100 de kilograme¹⁴. Se pare că și depozitul Rozavlea II, despre al cărui conținut nu se păstrează nici un fel de date, a fost de mari dimensiuni¹⁵.

Cele două depozite de la Bicaz au în compoziție obiecte finite, din care o parte — mai ales arme în cazul primului, depozit arme, celturi, seceri, brățări în cazul celui de al doilea — reprezintă piese întregi, iar o altă parte obiecte degradate, deformate sau fragmentare, precum și o cantitate foarte mare de turte. Această compoziție indică faptul că în zona de descoperire a depozitelor existau atît ateliere de confecționare a bronzurilor, cît și cuptoare de topire, unde metalul necesar era obținut nu numai din minereuri, ci și din retopirea unor obiecte de bronz neutilizabile.

Minereurile de cupru întrebuintate proveneau cu siguranță din Munții Gutii și Țibleș, ce se află la o distanță relativ apropiată. La acea vreme se exploatau din filoanele de suprafață atît minereurile oxidice și hidroxidice (azurit, lazurit, cuprit etc.), cît și cele sulfidice (chalcopyrită, covellită, chalconină etc.). Pentru obținerea cuprului din minereurile oxidice, acestea erau reduse în cuvele de topire cu ajutorul mangalului. În cazul folosirii unor minereuri sulfidice, era necesară mai întîi o prăjire a acestora la temperatura de 800° pentru arderea sulfului (în formă de SO₂) și obținerea de oxizi de cupru. Minerul topit era deșarjat periodic în adîncituri formate în imediata apropiere a cuptoarelor, realizîndu-se în felul acesta turtele. Producerea unui metal de bună calitate necesita un timp îndelungat și operații repetate de prăjire și reintroducere în cuptoare a mamei, pentru eliminarea cît mai completă a sulfului¹⁶.

O parte din turtele depozitelor de la Bicaz ar fi putut fi întrebuintate pentru confecționarea de piese, fiind realizate din cupru sau chiar bronz de bună calitate. O altă parte însă se găsește încă în stadiul de mata. Ele sînt în general bucăți mici, uneori chiar mărunte, de forme imprecise și au o greutate mică.

Dintre turtele descoperite la Bicaz, de un interes deosebit sînt cele ce conțin piese clar vizibile. Acestea au putut fi obiecte de rebut sau fragmente, ce au fost depuse înainte de deșarjare în adîncituri, peste ele turnîndu-se metalul topit, ce s-a solidificat înainte de a putea topi obiectele, din cauza căldurii latente a acestora. Nu cunoaștem astfel de turte decît din depozitul de la Bodrogkeresztúr¹⁷, s-ar putea însă ca o reexaminare atentă a turtelor descoperite în Transilvania, numărul acestora fiind doar în depozitele-turnătorii de peste 6 660¹⁸, să permită identificarea și a altora de acest fel.

¹³ J. Hampel, *Bronzkor*, I, pl. 122 — 124; A. Mozsolics, *Bronze-und Goldfunde des Karpatenbeckens*, Budapesta, 1973, p. 128 — 129; M. Petrescu-Dimbovița, *op. cit.*, p. 57 — 58.

¹⁴ D. Popescu, *Dacia*, VII — VIII, 1937—1940, p. 145 — 146; M. Roska, *Repetitorium*, p. 240, nr. 3; A. Mozsolics, *op. cit.*, p. 173 — 174; M. Petrescu-Dimbovița, *op. cit.*, p. 70.

¹⁵ M. Roska, *Repetitorium*, p. 239, nr. 59.

¹⁶ Fiind mai ușoară decît metalul de bună calitate, mata apărea la suprafața cupului turnat în adîncituri, sub forma unui strat, ce se putea ușor îndepărta.

¹⁷ Informație amabilă A. Mozsolics.

¹⁸ M. Rusu, *op. cit.*

Cîteva din turtele de la Bicaz sînt perforate. Această perforație s-ar putea să fie doar accidentală, cauzată de obiectul ascuțit cu care erau scoase sau mutate turtele semisolidificate, n-ar fi exclus însă ca perforările să fi fost executate cu scopuri precise, respectiv observarea compoziției turtei, a calității acesteia, întrucît în cazul compoziției omogene perforația era uniformă și cu suprafețele netede, iar în cazul compoziției eterogene perforația era neuniformă. O turtă de acest fel a fost descoperită în tumulul 12 de la Lăpuș¹⁹. Turte perforate apar și în depozitul de la Crăciunești²⁰, precum și în depozitele-turnătorii.

★

În ultimii ani au apărut în nordul Transilvaniei un număr considerabil de descoperiri de bronzuri. Fără îndoială însă, depozitele de la Bicaz sînt, prin cantitatea de piese ce le conțin și prin multitudinea de probleme pe care le ridică, cele mai importante dintre acestea. Observațiile preliminare mai sus prezentate, făcute în lipsa analizelor spectralo-chimice ale obiectelor, le considerăm doar ca puncte de plecare în studierea celor două depozite.

DONNÉES PRÉLIMINAIRES CONCERNANT LES BRONZES TROUVÉS À BICAZ (DEP. DE MARAMUREȘ)

RÉSUMÉ

Deux dépôts de bronzes ont été mis au jour, l'un durant l'automne de 1977, l'autre au printemps de 1978, dans les limites de la localité de Bicaz (dép. de Maramureș), au lieu-dit « Valea Unghiului ». Les emplacements des deux dépôts ne sont séparés l'un de l'autre que par 40 m.

Sur le dépôt Bicaz I, on a récupéré 485 pièces, dont 81 représentant des objets finis, entiers ou fragmentaires, alors que pour le reste il s'agit de loupes. Toutes ces pièces réunies pèsent 226,155 kg. Le dépôt Bicaz II compte 618 pièces, dont 243 des objets finis, les autres pièces étant des loupes, des chicots, des morceaux de bronze ou des déchets. Le tout pèse 142,481 kg.

Ces deux dépôts remontent à la période Hallstatt A₁, Bicaz I étant légèrement antérieur au dépôt Bicaz II et de ce fait comportant une quantité plus grande de bronzes d'origine locale, avec une diffusion limitée dans l'espace. Les pièces qui le composent offrent des analogies jusqu'à la parfaite identité avec certaines pièces des dépôts datés de la période précédente. Cette sorte de pièces entre du reste aussi dans la composition du dépôt Bicaz II, mais leur nombre est proportionnel à l'importance de ce dépôt, de beaucoup moins grand que le premier. On constate également la présence dans la composition de ce second dépôt d'une série d'objets étrangers à la production locale, de ceux qui apparaissent fort probablement dans le nord de la Transylvanie à une date plus avancée de la période Hallstatt A₁.

¹⁹ C. Kacsó și I. Mitrea, SCIVA, 27, 1976, 4, p. 545.

²⁰ F. Nistor și A. Vulpe, SCIVA, 26, 1975, 1, fig. 4/31 — 33.

La zone où ces dépôts ont été mis au jour appartenait au cours du Hallstatt A₁ aux communautés du groupe Lăpuș. Il s'agit d'un groupe formé à partir d'un fonds solide de facture Suci de Sus qui aura reçu certaines influences étrangères, dont les plus évidentes sont d'origine de la région du cours supérieur de la Tisa.

Ces dépôts de Bicz sont les premières preuves incontestables de la présence, dans le nord de la Transylvanie, d'importants ateliers spécialisés dans la métallurgie du bronze.

EXPLICATION DES LA FIGURE

Fig. 1. Les emplacements de la mise au jour des deux dépôts de bronzes de Bicz.

